

การศึกษาแนวทางการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในประเทศไทย

A Study of the Approaches to Shared Utilization of Educational Resources
among Basic Education Institutions in Thailand

พัชรภา ตันติชูเวช¹
Patcharapa Tantichuwet

Received: July 14, 2025
Revised: August 24, 2025
Accepted: August 31, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อวิเคราะห์สภาพ ปัญหา หลักการ ปัจจัยสู่ความสำเร็จ และแนวทางการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยและต่างประเทศ 2) จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยวิธีการศึกษาเอกสารจากประเทศไทย เยอรมนี มาเลเซีย และกัมพูชา ผู้วิจัยเลือกประเทศด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 4 ประเทศ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินคุณภาพงานวิจัยและแบบบันทึกข้อมูลงานวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. การใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ประเทศไทย เป็นการใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างหน่วยงานการศึกษา กับสถานศึกษาโดยทางอ้อม ประเทศเยอรมนี การใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันเป็นลักษณะของการให้ความร่วมมือทางวิชาการทั้งในและต่างประเทศ ประเทศมาเลเซีย การใช้ทรัพยากรร่วมกันในประเทศมาจากการจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาลกลาง และประเทศกัมพูชา ไม่ปรากฏการใช้ทรัพยากรร่วมกัน แต่เน้นการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมถึงการระดมทุนจากองค์กรต่าง ๆ ในต่างประเทศ

2. ข้อเสนอแนะนโยบายต่อการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าระดับนโยบาย ได้แก่ ส่งเสริมและสนับสนุนสถานศึกษาในสังกัดให้มีการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกัน โดยใช้การบริหารสถานศึกษาแบบเครือข่ายการมีส่วนร่วม ปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบ และข้อบังคับด้านงบประมาณที่ยืดหยุ่น ระดับสถานศึกษา ควรสร้างเครือข่ายการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันพร้อมทั้งกำหนดขอบข่าย และหน้าที่ให้ชัดเจน พัฒนาระบบข้อมูลการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกัน ทั้งที่เป็นตัวเงิน และไม่ใชตัวเงิน เป็นต้น

คำสำคัญ: การใช้ทรัพยากรร่วมกัน, ทรัพยากรทางการศึกษา, สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

This research aimed to: (1) analyze the conditions, problems, principles, success factors, and approaches to the shared utilization of educational resources among basic education institutions in Thailand and selected countries; and (2) develop policy recommendations regarding the shared use of educational resources among the basic education institutions. The study employed a documentary research method based on documents from Thailand, Germany, Malaysia, and Cambodia. These four countries were selected through purposive sampling. The research instruments included a research quality assessment form and a research data recording form. The data were analyzed using content analysis.

¹ รองศาสตราจารย์ ดร., ภาควิชาครุศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน
Assoc. Prof. Dr., Department of Teacher Education, Faculty of Educational & Development Sciences, Kasetsart University
E-mail: patcharapa.ta@ku.th

The results indicate that:

1. In Thailand, the sharing of educational resources predominantly occurs through indirect collaboration between educational agencies and schools. In Germany, such practices are embedded in both domestic and cross-border academic cooperation frameworks. In Malaysia, resource sharing is primarily driven by centralized fiscal allocations from the federal government. In contrast, Cambodia demonstrates limited inter-institutional collaboration, with a predominant focus on resource mobilization through stakeholder engagement and international funding agencies.

2. The proposed policy recommendations regarding the sharing of educational resources are articulated at two levels. At the macro (policy) level, it is suggested that governments promote institutional collaboration through decentralized, network-based governance models, while revising existing legal and regulatory frameworks to allow greater budgetary flexibility. At the micro (institutional) level, schools should establish formalized networks for resource sharing with clearly delineated roles and scopes, and develop comprehensive information systems to monitor both tangible and intangible educational resource utilization.

Keywords: Shared Utilization of Resources, Educational Resources, Basic Education Institutions

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ความสำคัญของทรัพยากรทางการศึกษาปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ มาตรา 54 ที่ระบุว่า รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปีตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ดังปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 2 มาตรา 10 การจัดการศึกษา ที่รัฐต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (กระทรวงศึกษาธิการ, ม.ป.ป.) และเพื่อให้การจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย รัฐจึงจัดสรรงบประมาณแผ่นดินเพื่อสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา โดยมุ่งจัดสรรทรัพยากรให้ผู้เรียนตามสิทธิที่พึงมี พึงได้ และพื้นฐานปัจจัยแวดล้อมที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคลให้เกิดความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553, น. 12) อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมการจัดสรรงบประมาณแผ่นดินของภาครัฐเพื่อสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษายังคงพบประเด็นท้าทายเกี่ยวกับประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาในระดับมหภาค ที่ถึงแม้รัฐจะใช้จ่ายงบประมาณด้านการศึกษาที่สูงแต่ผลลัพธ์ทางการเรียนรู้อย่างต้องเร่งพัฒนา ซึ่งสาเหตุสำคัญประการหนึ่งคือ การจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาในระดับสถานศึกษาให้มีความพอเพียงและความเสมอภาค เพื่อให้สถานศึกษาดำเนินการจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ

แนวทางในการปฏิบัติที่นิยมประการหนึ่งเพื่อให้มีทรัพยากรทางการศึกษาที่มากเพียงพอต่อการจัดดำเนินการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพก็คือการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดหลักการจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาไว้ในมาตรา 9 หลายประการ โดยกำหนดให้ (5) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา และ (6) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ทั้งนี้ ได้ขยายความไว้ในหมวด 8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา มาตรา 58 - 62 โดยสรุปดังต่อไปนี้ มาตรา 58 ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศมาใช้จัดการศึกษา ดังนี้ (1) ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยอาจจัดเก็บภาษี

เพื่อการศึกษาได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด (2) ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สิน และทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษา และมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น มาตรา 59 ให้สถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคล มีอำนาจในการปกครอง ดูแลบำรุงรักษา ใช้และจัดหาผลประโยชน์ จากทรัพย์สินของสถานศึกษา มาตรา 60 ให้รัฐจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้กับการศึกษาในฐานะที่มีความสำคัญสูงสุด ต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศโดยจัดสรรเป็นเงินงบประมาณเพื่อการศึกษา มาตรา 62 ให้มีระบบการตรวจสอบ ติดตามและประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผล การใช้จ่ายงบประมาณการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับหลัก การศึกษา แนวการจัดการศึกษาและคุณภาพมาตรฐานการศึกษาโดยหน่วยงานภายในและหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ ตรวจสอบภายนอก หลักเกณฑ์ และวิธีการในการตรวจสอบ ติดตามและการประเมินให้เป็นไปตามที่กำหนดใน กฎกระทรวง (กระทรวงศึกษาธิการ, ม.ป.ป.).

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาวิจัยโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562, น. 7) พบว่าการระดม ทรัพยากรเพื่อศึกษายังมีปัญหาอยู่บางประการที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา คือ ประชาชนขาดการมีส่วนร่วม ขาดศรัทธาในผู้นำ การไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาของประชาชนบางส่วน ไม่มีแผนงาน โครงการและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ขาดแรงจูงใจในการสนับสนุนทรัพยากร สภาพเศรษฐกิจและฐานะ ความยากจนในชุมชน และการแทรกแซงทางการเมืองในพื้นที่

จากข้อจำกัดดังกล่าวประกอบกับทรัพยากรทางการศึกษาที่มีอยู่อย่างจำกัด การใช้ทรัพยากรทางการศึกษา ร่วมกันระหว่างสถานศึกษา จึงเป็นวิธีการหนึ่งของการบริหารจัดการที่สำคัญ โดยอาศัยหลักการบริหารแบบบูรณาการ (Integration Management) การบริหารแบบเครือข่าย (Network Management) และการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Management) ซึ่งมีความสอดคล้องกับนโยบายสำคัญของกระทรวงศึกษาธิการในปี พ.ศ. 2566 ที่ต้องการพัฒนาโรงเรียนคุณภาพระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในเชิงพื้นที่เพื่อเป็นแม่ข่ายในการใช้ทรัพยากร ทางการศึกษาร่วมกัน อันนำไปสู่การยกระดับคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งประเทศ โดยแนวทางในการใช้ ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกัน ที่มีความเป็นไปได้เหมาะสม และมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการใช้ทรัพยากร ทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษา พบว่ามี 10 แนวทาง คือ 1) เจ้าหน้าที่ธุรการกลาง เป็นแนวทางในการใช้ บุคลากรร่วมกันระหว่างสถานศึกษา 2) การเรียนรวมระหว่างสถานศึกษาบางช่วงชั้น เป็นแนวทางในการใช้บุคลากร อาคารสถานที่สื่ออุปกรณ์ และงบประมาณร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับสถานศึกษา 3) ศูนย์การเรียนรู้ เป็นแนวทาง ในการใช้บุคลากร อาคารสถานที่หรือแหล่งเรียนรู้ สื่ออุปกรณ์เพื่อการเรียนรู้ งบประมาณ ร่วมกันระหว่างสถานศึกษา กับสถานศึกษา 4) ครูหมุนเวียน เป็นแนวทางในการใช้บุคลากรร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับสถานศึกษา 5) ครูอาสา เป็นแนวทางในการใช้บุคลากรร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับสถานศึกษา 6) ความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา กับหน่วยงานการศึกษา 7) การทำความตกลงกันอย่างชัดเจนโดยการทำเป็นบันทึกข้อตกลงเป็นหนังสือไว้ต่อกัน เพื่อถือเป็นแนวปฏิบัติต่อกัน 8) สนามกีฬากลาง เป็นแนวทางในการใช้อาคารสถานที่หรือแหล่งเรียนรู้ร่วมกัน 9) คอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ เป็นแนวทางในการใช้สื่ออุปกรณ์เพื่อการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับสถานศึกษา 10) ห้องสมุดเคลื่อนที่ เป็นแนวทางในการใช้สื่ออุปกรณ์เพื่อการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับสถานศึกษา (จำนง กมลศิลป์, 2558, น. 110-112)

การศึกษาของชาวยุททงศ์ บุญรักษา (2557, น. 78) พบว่า แนวปฏิบัติการใช้ทรัพยากรร่วมกันคือ 1) การใช้ บุคลากรร่วมกัน 2) การใช้โรงฝึกงาน/ห้องปฏิบัติการร่วมกัน 3) การใช้ศูนย์วิทยบริการร่วมกัน 4) การใช้งาน งบประมาณร่วมกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ กวินทร์เกียรติ นินธ์พละ (2551, น. 65) พบว่า แนวปฏิบัติการใช้ ทรัพยากรร่วมกันประกอบด้วย 11 แนวทาง ได้แก่ 1) ครูหมุนเวียน 2) ครูอาสา 3) การเรียนรวมระหว่างสถานศึกษา บางช่วงชั้น 4) ศูนย์การเรียนรู้ 5) เจ้าหน้าที่ธุรการกลาง 6) ความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับหน่วยงานการศึกษา 7) สนามกีฬากลาง 8) คอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ 9) ห้องสมุดเคลื่อนที่ 10) ความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น และ 11) ความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับส่วนราชการ

อย่างไรก็ดี จากการศึกษาเอกสารพบว่า แนวทางการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยและต่างประเทศยังมีจำนวนไม่มากนักโดยยังขาดแนวปฏิบัติ ปัญหา ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานและนโยบายที่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาแนวทางการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งในไทยและต่างประเทศ เพื่อให้เห็นสภาพ ปัญหา แนวปฏิบัติ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการทำงาน และนโยบายของต่างประเทศ ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ผู้ที่สนใจและหน่วยงานทางการศึกษานำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อวิเคราะห์สภาพ ปัญหา หลักการ ปัจจัยสู่ความสำเร็จ และแนวทางการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยและต่างประเทศ
- 2) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเอกสาร (Documentary research) โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยจากฐานข้อมูลระดับชาติและนานาชาติ ที่เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาเอกสาร คือ ประเทศไทย ประเทศเยอรมนี ประเทศมาเลเซีย และประเทศกัมพูชา ผู้วิจัยเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยเลือกประเทศที่มีบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษาที่ดีกว่าประเทศไทย ได้แก่ ประเทศเยอรมนี ประเทศที่มีบริบทใกล้เคียงประเทศไทย ได้แก่ มาเลเซีย และประเทศที่มีบริบทด้อยกว่าประเทศไทย ได้แก่ กัมพูชา ซึ่งพิจารณาจากผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product; GDP) ปี ค.ศ. 2023 และผลคะแนนสอบ PISA ในปี ค.ศ. 2022 โดยมีรายละเอียดอันดับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ หรือ GDP และคะแนนสอบ PISA เมื่อเทียบกับประเทศต่างๆ ทั่วโลก ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 อันดับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศปี 2023 และลำดับผลคะแนนสอบ PISA ปี 2022

ประเทศ	อันดับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศปี 2023 จากทั้งหมด 213 ประเทศ	อันดับผลคะแนนสอบ PISA ปี 2022 จากทั้งหมด 81 ประเทศ
เยอรมนี	3	24
ไทย	30	63
มาเลเซีย	36	55
กัมพูชา	110	81

หมายเหตุ. ตารางนี้แสดงอันดับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศปี 2023 และลำดับผลคะแนนสอบ PISA ปี 2022, จาก World Population Review, 2024, (www.worldpopulationreview.com/country-rankings/pisa-scores-by-country)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้มี 2 รายการ ได้แก่

1. แบบประเมินคุณภาพงานวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อบันทึกรายละเอียด โดยมีขั้นตอน คือ จัดทำแบบประเมินคุณภาพของเอกสาร ประกอบด้วยข้อมูลพื้นฐานของงานวิจัยและการประเมินคุณภาพของเอกสาร จากนั้นศึกษาโครงสร้างและองค์ประกอบของเอกสารที่คัดเลือกมาเป็นประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ที่มีความครอบคลุมหรือสอดคล้องกับเนื้อหาสาระที่ต้องการศึกษาวิจัย

2. แบบบันทึกข้อมูลงานวิจัย ประกอบด้วยประเด็นสำคัญที่สอดคล้องและครอบคลุมกับขอบเขตด้านเนื้อหาในการวิจัย คือ แนวคิดหลักการ สภาพการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกัน ปัจจัยสู่ความสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรคของการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษา

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยหาคุณภาพของเครื่องมือโดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คนตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบประเมินคุณภาพงานวิจัยด้วยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of item-objective congruence; IOC) โดยพิจารณาจากข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลโดยแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 รวบรวมข้อมูลพื้นฐาน

ผู้วิจัยใช้การสังเคราะห์เอกสารทั้งในและต่างประเทศ โดยมีขอบเขตด้านเนื้อหาที่สำคัญ คือ

- 1) แนวคิดและหลักการในการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษา
- 2) สภาพการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันระหว่างสถานศึกษา ได้แก่ 2.1) งบประมาณทางการศึกษา 2.2) บุคลากรทางการศึกษา (ผู้บริหาร ครู และบุคลากร) 2.3) สื่ออุปกรณ์เพื่อการเรียนรู้ (กายภาพและดิจิทัล) 2.4) แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา/อาคารสถานที่ 2.5) เทคโนโลยี/นวัตกรรมในการจัดการศึกษา
- 3) ปัจจัยสู่ความสำเร็จและปัญหาอุปสรรคของการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษา

ระยะที่ 2 รวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินการ 3 ขั้นตอน คือ

- 1) ขั้นการร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย จากผลการศึกษาเอกสาร
- 2) ขั้นการตรวจสอบรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากำหนด

โดยตรวจสอบเอกสาร

3) ขั้นปรับปรุงและนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย จากผลการตรวจสอบเอกสารดังกล่าว โดยนำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลการศึกษาเอกสาร และใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) โดยตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกันอย่างน้อย 3 รายการ หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์และสร้างข้อสรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย

1. สภาพ ปัญหา หลักการ ปัจจัยสู่ความสำเร็จ และแนวทางการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยและต่างประเทศ

1.1 สภาพ ปัญหา หลักการ ปัจจัยสู่ความสำเร็จ และแนวทางการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทย พบว่า แนวคิดในการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของประเทศไทยเป็นไปตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ระบุไว้เกี่ยวกับหลักการและแนวคิดในการระดมทรัพยากร

และการลงทุนด้านงบประมาณการเงินและทรัพย์สิน โดยบัญญัติให้ภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการสถาบันสังคมอื่น รวมถึงจากต่างประเทศมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรการศึกษาโดยมีหน่วยตรวจสอบในรูปแบบของ "Performance Audit" ตรวจสอบ ติดตามและประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการใช้จ่ายงบประมาณการจัดการศึกษา ให้สอดคล้องกับหลักการศึกษานโยบายการจัดการศึกษา และคุณภาพมาตรฐานการศึกษาโดยหน่วยงานภายใน และหน่วยงานของรัฐ

แนวปฏิบัติการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันพบว่า งบประมาณทางการศึกษา ไม่ปรากฏว่ามีหน่วยงานการศึกษาใดสามารถให้บริการด้านงบประมาณที่เป็นตัวเงินให้แก่สถานศึกษาได้โดยตรง แต่อาจอยู่ในรูปแบบของการใช้งบประมาณร่วมกันระหว่างหน่วยงานการศึกษากับสถานศึกษาโดยทางอ้อม เช่น การให้บริการทางวิชาการกับสถานศึกษาอื่น โดยใช้งบประมาณของสถานศึกษาผู้ให้บริการทางวิชาการ ด้านบุคลากรทางการศึกษา (ผู้บริหาร ครู และบุคลากร) แนวปฏิบัติการใช้ทรัพยากรบุคลากรทางการศึกษาร่วมกันสามารถดำเนินการได้โดย (1) การใช้คำสั่งแต่งตั้งเพื่อทำงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันเป็นครั้งคราว เช่น การเป็นวิทยากร การจัดกิจกรรม พัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนเครือข่ายร่วมกัน เป็นต้น (2) การใช้ครูผู้สอนร่วมกันระหว่างสถานศึกษา เช่น การนำนักเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษาไปเรียนที่โรงเรียนมัธยมศึกษา (3) การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ในโรงเรียนรวมหรือในโรงเรียน คุณภาพ เพื่อให้ครูที่มีความรู้ความสามารถและความถนัดในแต่ละสาระการเรียนรู้เป็นวิทยากรแนวทางในการใช้ บุคลากรร่วมกัน (4) การจ้างวิทยากรร่วมสอนในกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายผ่านการระดมทุนร่วมกันของสถานศึกษา ด้านสื่ออุปกรณ์เพื่อการเรียนรู้ ทั้งทางกายภาพและดิจิทัล อาทิ คอมพิวเตอร์ หนังสือ เครื่องฉายภาพแบบแอลซีดี โปรเจคเตอร์ จะเป็นลักษณะของการยืมไปใช้เป็นการชั่วคราวหรือเป็นการได้รับบริจาคจากสถาบันอุดมศึกษา หรือหน่วยงานภาคเอกชน ด้านแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา/อาคารสถานที่ ได้แก่ การใช้แหล่งเรียนรู้ภายใน สถานศึกษาร่วมกัน เช่น ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องสมุด ห้องประชุม ห้องห้องปฏิบัติการทางภาษาและทางวิทยาศาสตร์ สถานศึกษาที่เป็นกลุ่มเครือข่าย สโมสรกีฬาหรือสระว่ายน้ำ เป็นต้น โดยสถานศึกษาหลักที่มีความพร้อมด้านแหล่งเรียนรู้ มากกว่าจะเปิดให้สถานศึกษาเครือข่ายที่มีความพร้อมน้อยกว่ามาใช้บริการเป็นครั้งคราวผ่านการทำเอกสารที่มีลักษณะ เป็นลายลักษณ์อักษรในการขอใช้บริการหรือผ่านการทำหนังสือบันทึกความเข้าใจร่วมกัน (MOU) ด้านเทคโนโลยี/ นวัตกรรมในการจัดการศึกษา ตัวอย่างนวัตกรรมในการจัดการศึกษา เช่น การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาของโรงเรียนในเครือข่ายผ่านการทำงานร่วมกัน โดยมีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ ต่อเนื่อง ตรวจสอบได้ และเชื่อถือได้ โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาที่สำคัญ โรงเรียนเกือบทุกโรงเรียนมีนวัตกรรมด้านการบริหารเพื่อขับเคลื่อนกระบวนการทำงาน และมีการนิเทศติดตามสนับสนุน จากหน่วยงานต้นสังกัดในการขับเคลื่อนกระบวนการทำงานเพื่อรองรับการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอก

ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหาร สถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการและมีความจริงจังต่อการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรของโรงเรียน มีเครือข่าย ความร่วมมือทางวิชาการในการร่วมกันจัดการศึกษาและใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกัน มีการจัดตั้งคณะกรรมการ ในการทำงานร่วมกัน มีการจัดทำหนังสือบันทึกความเข้าใจร่วมกัน (Memorandum of Understanding; MOU) การได้รับการสนับสนุนเชิงนโยบายและในทางปฏิบัติจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่เอื้อต่อการบริหารจัดการ ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านงบประมาณ ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษามีความตระหนัก และมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษาร่วมกัน มีการประชาสัมพันธ์ และการสื่อสารระหว่างสถานศึกษาหลักกับสถานศึกษาเครือข่ายให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันในการใช้ทรัพยากร ทางการศึกษาร่วมกัน หน่วยงานและสถานศึกษาต้องใช้แผนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสถานศึกษา และเห็นความสำคัญ ในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้อง และการมีสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการใช้ทรัพยากร ทางการศึกษาร่วมกัน เช่น ความสะดวกต่อการคมนาคมขนส่ง การได้รับการสนับสนุนงบประมาณที่เหมาะสม ต่อการใช้ทรัพยากร เป็นต้น

ปัญหาและอุปสรรคของการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษา พบว่า ข้อจำกัดเกี่ยวกับระเบียบกฎหมายในการใช้จ่ายงบประมาณร่วมกัน ยังไม่มีความชัดเจน และความยืดหยุ่นในทางปฏิบัติจริง ข้อจำกัดในด้านงบประมาณของหน่วยงานการศึกษาและสถานศึกษาที่ไม่เอื้อต่อการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกัน ผู้บริหารสถานศึกษาไม่สามารถประสานงานหรือสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษาได้ อันเนื่องมาจากขาดภาวะผู้นำทางวิชาการ การไม่ได้รับความร่วมมือจากสถานศึกษาที่อยู่ใกล้เคียงเท่าที่ควร ข้อจำกัดด้านบุคลากร มีหลายปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาและอุปสรรคในการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกัน ได้แก่ จำนวนบุคลากรที่มีจำกัด ระยะทางที่อยู่ห่างไกล สถานศึกษาตั้งอยู่ห่างไกลกันทำให้เสียเวลาในการเดินทางไปใช้บริการ รวมถึงความไม่สะดวกในการขาดยานพาหนะรับ-ส่ง และค่าใช้จ่ายในการเดินทางไม่คุ้มค่ากับการลงทุน ความไม่สะดวกหรือไม่คล่องตัวในการไปใช้สื่อร่วมกัน ข้อจำกัดด้านสื่อและอุปกรณ์ในการเรียนรู้ ได้แก่ สื่อและอุปกรณ์ในการเรียนรู้บางประเภทไม่เหมาะสมในการเคลื่อนย้ายบ่อย ๆ เพราะอาจทำให้เกิดการชำรุดเสียหาย ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีข้อจำกัดด้านความมั่นคงและความปลอดภัย ไม่สามารถที่จะดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายได้ (ชาญทนต์ บุญรักษา, 2557, น. 56-57)

1.2 สภาพ ปัญหา หลักการ ปัจจัยสู่ความสำเร็จ และแนวทางการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศเยอรมนี พบว่า ด้วยจุดเด่นของระบบการศึกษาแบบทวิภาคี (dual system) ซึ่งเป็นระบบการอาชีวศึกษาที่มีชื่อเสียงของประเทศเยอรมนี การใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันจึงเป็นลักษณะของการให้ความร่วมมือทางวิชาการกับประเทศอื่น ๆ อาทิ ประเทศไทย ผ่านการจัดตั้งสถาบันการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ผ่านโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย ประเทศไทย และการแลกเปลี่ยนนักเรียน นักศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา และสนับสนุนทุนการศึกษาและการวิจัยสำหรับนักศึกษาและนักวิชาการของไทย การเปิดสอนวิชาไทยศึกษา (Thai Studies) และภาษาไทยในมหาวิทยาลัยของเยอรมนี ได้แก่ มหาวิทยาลัยฮัมบูร์ก (Hamburg University) มหาวิทยาลัยฮุมโบลด์ท (Humboldt University) มหาวิทยาลัยพัสเซา (Passau University) เป็นต้น

สภาพการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันระหว่างสถานศึกษา พบว่า ไม่ปรากฏชัดเจน อันเนื่องมาจากการได้รับการจัดสรรในด้านงบประมาณจากรัฐบาลกลางอย่างเพียงพอ สำหรับกระทรวงศึกษาธิการและการวิจัยของรัฐบาลกลาง เพื่อใช้กับด้านการศึกษา การวิจัย และวิชาการ ให้กับประชากรในประเทศอย่างทั่วถึง (ประเทศที่พัฒนาแล้วและมีบริบทเหนือประเทศไทย) ด้านบุคลากรทางการศึกษา จะเน้นที่การฝึกอบรมครู โดยอาชีพครูมีค่าตอบแทนสูง ด้านสื่ออุปกรณ์เพื่อการเรียนรู้ รัฐบาลกลางให้ความสำคัญกับการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ การมีโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่โรงเรียนโดยรัฐบาลกลางจัดหาเงินทุนเพิ่มเติม เพื่อจัดให้นักเรียนมีอุปกรณ์เคลื่อนที่ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนที่นักเรียนสามารถยืมได้โดยไม่ต้องเข้าถึงอุปกรณ์ดิจิทัลที่บ้านเพื่อเข้าเรียนบทเรียนเสมือนจริง ด้านแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา/อาคารสถานที่ ในประเทศเยอรมนีมักจะมีลักษณะที่โดดเด่นด้วยความทันสมัย และการออกแบบที่มุ่งเน้นความสะดวกสบายและการใช้พื้นที่อย่างเหมาะสมสำหรับการเรียนการสอน ตัวอาคารอาจมีลักษณะหลายแบบตามวัตถุประสงค์การใช้งาน โดยอาคารเรียนในประเทศเยอรมนีมีการใช้เทคโนโลยีในการสร้างและการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก ด้านเทคโนโลยี/นวัตกรรมในการจัดการศึกษา พบว่า การใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในประเทศเยอรมนีมีความสำคัญและเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง และรัฐบาลเน้นการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นอย่างมาก โดยประเทศเยอรมนีได้กำหนดโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีและความสามารถด้านดิจิทัลของโรงเรียนไว้โดย Länder มีการจัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐานคลาวด์แบบไดนามิกสำหรับโรงเรียนทั่วไปและอาชีวศึกษาในรูปแบบของสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ออนไลน์ที่เปิดใช้งานรูปแบบการสอนเสมือนจริงและแบบผสมผสาน ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา พบว่า สภารับรองระบบของประเทศเยอรมนี (German Accreditation Council) เป็นสถาบันร่วมของสหพันธ์รัฐเยอรมันที่รับผิดชอบในการรับรองโปรแกรมการศึกษาและการประกันคุณภาพในระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาของเยอรมัน สภาดูแลการทำงานของหน่วยงานรับรองระบบและรับรองความโปร่งใสและการประกันคุณภาพในกระบวนการรับรอง โดยมีหน่วยงานรับรองระบบเป็นหน่วยงานอิสระหลายแห่งในเยอรมนีที่มีหน้าที่ดำเนินการตามขั้นตอนการรับรองเพื่อประเมินคุณภาพของข้อเสนอทางการศึกษา

ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษา พบว่า รัฐบาลสามารถบริหารจัดการให้ทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และในแต่ละรัฐมีกระทรวงศึกษาธิการของตนเอง ทำให้มีความสะดวกต่อการบริหารจัดการ การให้ความสำคัญกับระบบการศึกษาและการฝึกอบรมสายอาชีพแบบทวิศึกษา ซึ่งได้รับการยอมรับอย่างสูงทั่วโลกและเป็นโครงสร้างพื้นฐานของการศึกษาในประเทศเยอรมนี ที่สำคัญมีการผสมผสานระหว่างทฤษฎีในห้องเรียนและการฝึกอบรมในสภาพแวดล้อมการทำงานในชีวิตจริง ลักษณะสำคัญของระบบทวิศึกษา คือความร่วมมือระหว่างบริษัทขนาดเล็กและขนาดกลางส่วนใหญ่ และได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากภาครัฐภายใต้การควบคุมของกฎหมาย การได้รับความร่วมมือทั้งจากรัฐบาลและเอกชน การมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการระดมทุนหรือการให้ความช่วยเหลือด้านงบประมาณทางการศึกษาที่ชัดเจนจากรัฐบาลกลาง เป็นต้น (Anu Augustine, 2023)

ปัญหาและอุปสรรคของการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษา พบว่า ความไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจภายในประเทศ การขาดแคลนบุคลากรอื่นเนื่องมาจากการกระจายโอกาสทางการศึกษาอย่างไม่เป็นธรรม การส่งเสริมนวัตกรรมและการเรียนรู้ในสถานศึกษายังมีไม่เพียงพอต่อความเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคมปัจจุบัน เป็นต้น

1.3 สภาพ ปัญหา หลักการ ปัจจัยสู่ความสำเร็จ และแนวทางการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศมาเลเซีย พบว่า เป็นการใช้ความร่วมมือทางวิชาการ การให้ทุนการศึกษา และฝึกอบรมทั้งต่างประเทศและภายในประเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของบุคลากรในประเทศเช่นเดียวกับประเทศเยอรมนี อาทิ การสนับสนุนทุนรัฐบาลมาเลเซียและทุนฝึกอบรมต่าง ๆ ที่ให้แก่ นักเรียน นักศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา

สภาพการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันระหว่างสถานศึกษา พบว่า ไม่ปรากฏชัดเจนแต่โดยสภาพ การใช้ทรัพยากรร่วมกันทั้งด้านงบประมาณการศึกษาของโรงเรียนในประเทศมาเลเซียมาจากรัฐบาลกลาง ซึ่งรัฐบาลกลางมีหน้าที่แบ่งสรรปันส่วนงบประมาณให้แก่แต่ละโรงเรียนในประเทศมาเลเซีย รวมถึงด้านบุคลากร สื่ออุปกรณ์เพื่อการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา/อาคารสถานที่ และเทคโนโลยี/นวัตกรรมในการจัดการศึกษา ด้านการรับรองระบบและการประกันคุณภาพการศึกษาในประเทศมาเลเซียส่วนใหญ่ดำเนินการผ่านกรมอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ทั้งนี้มาเลเซียจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะครูเป็นพิเศษผ่านสถาบันฝึกอบรมครู และกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการมุ่งเน้นการสร้างมาตรฐานที่สูงขึ้นในการจัดการและดำเนินงานในระบบการศึกษาของประเทศมาเลเซีย เพื่อให้การศึกษามีคุณภาพและเป็นประโยชน์แก่นักเรียนทุกคน

ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษา พบว่า เกิดจากการที่รัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญของการให้การศึกษาแก่ประชากรในประเทศผ่านนโยบายต่าง ๆ ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีเครือข่ายระหว่างภาคเอกชนและภาครัฐ เพื่อวางแผน พัฒนา ติดตามและกำกับดูแลโปรแกรมการศึกษา เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดงานและบรรลุการยอมรับในระดับโลก การมีกฎระเบียบที่ยืดหยุ่น เอื้อต่อการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกัน มีการประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่ระดับสากล เป็นต้น

ปัญหาและอุปสรรคของการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษาในมาเลเซีย พบว่า เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่มีคุณภาพระหว่างพื้นที่เมืองและชนบทของประเทศ ความไม่เสมอภาคทางการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาทำให้ผลการเรียนรู้ของนักเรียนในพื้นที่เมืองสูงกว่า รวมถึงความไม่เสมอภาคทางเพศและสถานภาพทางสังคม

1.4 สภาพ ปัญหา หลักการ ปัจจัยสู่ความสำเร็จ และแนวทางการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศกัมพูชา พบว่า ปัจจุบันยังคงต้องการการมีส่วนร่วม การสนับสนุน และการระดมทรัพยากรจากชุมชนและภาคประชาสังคมเพื่อการพัฒนาโรงเรียน สถาบันการศึกษา ซึ่งโรงเรียนได้รับการจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาลทุกปีแต่ไม่เพียงพอต่อการพัฒนาการศึกษา การใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของประเทศกัมพูชา คือ การแลกเปลี่ยนทางด้านวิชาการกับประเทศอื่น ๆ ผ่านโครงการและการสร้างความร่วมมือทางการศึกษากับประเทศที่พัฒนาแล้วหรือพัฒนามากกว่า

สภาพการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันระหว่างสถานศึกษา พบว่า ด้านงบประมาณจะไม่ปรากฏในการใช้งบประมาณร่วมกัน แต่รัฐบาลกัมพูชาจะสนับสนุนให้ผู้บริหารการศึกษาทุกระดับมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น บุคคล กลุ่มศรัทธา ครอบครัว ชุมชน ระดับชาติและนานาชาติ องค์กรเอกชน สถาบันของรัฐและเอกชนต่างก็มีสิทธิเข้าร่วมและจัดหาทรัพยากรในรูปแบบต่างๆ เช่น การเงิน วัสดุ เทคนิค คำแนะนำ แรงงาน และอื่นๆ รวมถึงการระดมทุนจากองค์กรต่าง ๆ ในต่างประเทศ เช่นเดียวกับกับด้านบุคลากรทางการศึกษา สื่ออุปกรณ์เพื่อการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา/อาคารสถานที่ เทคโนโลยี/นวัตกรรมในการจัดการศึกษา ที่ถึงแม้รัฐบาลกัมพูชาจะให้ความสำคัญในการพัฒนาการศึกษา แต่ยังคงต้องใช้ความร่วมมือทางวิชาการจากต่างประเทศเป็นหลัก

ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษา พบว่า รัฐบาลให้การสนับสนุนด้านการศึกษา ส่งเสริมให้ผู้บริหารการศึกษาทุกระดับมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จัดหาวัสดุอุปกรณ์แหล่งเรียนรู้ สื่อเทคโนโลยีที่ช่วยในการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการให้การสนับสนุนของรัฐบาลมากกว่าการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกัน การได้รับความร่วมมือและความช่วยเหลือทางการศึกษาจากองค์กรภาครัฐและภาคเอกชนทั้งภายในประเทศ และนอกประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการผ่านการแลกเปลี่ยนนักเรียน นักศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา

ปัญหาและอุปสรรคของการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษา พบว่า งบประมาณที่ไม่เพียงพอต่อการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกัน โดยรัฐบาลต้องใช้การระดมทรัพยากรจากภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะเงินบริจาคจากต่างประเทศเป็นสำคัญมากกว่าการมีนโยบายใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกัน ตัวอย่างความไม่เพียงพอของงบประมาณ เช่น เงินเดือนของข้าราชการครูไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพของครู ทำให้อาชีพครูเป็นเพียงอาชีพทางเลือก การขาดแคลนทรัพยากรทางการศึกษาในทุกมิติ และความเหลื่อมล้ำของประชาชนในประเทศ ทำให้ไม่สามารถเกิดการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันระหว่างสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้

ผลการศึกษารูปได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลการศึกษาสภาพ ปัญหา หลักการ ปัจจัยสู่ความสำเร็จ และแนวทางการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทยและต่างประเทศ

ประเด็น/ประเทศ	ไทย	เยอรมนี	มาเลเซีย	กัมพูชา
1. แนวคิดและหลักการในการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษา	เป็นไปตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เกี่ยวกับแนวทางการใช้ทรัพยากรร่วมกันทางการศึกษา	การใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันจึงเป็นลักษณะของการให้ความร่วมมือทางวิชาการ	การใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันระหว่างการศึกษาของประเทศมาเลเซียจะเน้นความร่วมมือทางวิชาการ	เน้นการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษามากกว่าการใช้ทรัพยากรร่วมกัน
2. สภาพ การใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันระหว่างสถานศึกษา	อยู่ในรูปแบบของการใช้งบประมาณร่วมกันระหว่างหน่วยงานการศึกษากับสถานศึกษา โดยทางอ้อม การยืมใช้ชั่วคราว การทำ MOU เป็นต้น	การจัดสรรงบประมาณจากรัฐเป็นส่วนใหญ่ โดยรัฐบาลของสหพันธรัฐมีหน้าที่รับผิดชอบด้านการศึกษา และรัฐบาลกลางมีส่วนร่วมในงานด้านการศึกษาบางอย่าง เน้นการแลกเปลี่ยนทางวิชาการ	การใช้งบประมาณคือ กระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่รับผิดชอบการจัดสรรงบประมาณประจำปี	เน้นการระดมทรัพยากรทั้งจากในและต่างประเทศ ถึงแม้รัฐบาลจะเพิ่มงบประมาณให้กับกระทรวงศึกษาธิการเยาวชนและกีฬา แต่ยังคงไม่เพียงพอ ยังคงต้องมีการระดมทุนโดยองค์กรต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ

ประเด็น/ประเทศ	ไทย	เยอรมนี	มาเลเซีย	กัมพูชา
3. ปัจจัยสู่ความสำเร็จและปัญหาอุปสรรคของการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษา	เช่น ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร และมีความจริงจังต่อการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรของโรงเรียน การมีเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ เป็นต้น	รัฐบาลสามารถบริหารจัดการให้ทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ตอบโจทย์ตลาดแรงงาน และได้รับความร่วมมือทั้งจากรัฐบาลและเอกชน	กระทรวงศึกษาธิการ มีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาที่ชัดเจน มีการประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่ระดับสากล การมีกฎระเบียบที่ยืดหยุ่น	รัฐบาลให้การสนับสนุนการระดมทรัพยากร การได้รับความร่วมมือและความช่วยเหลือจากองค์กรภาครัฐและภาคเอกชนทั้งภายในประเทศและนอกประเทศ
4. ปัญหาและอุปสรรคของการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษา	เช่น ข้อจำกัดเกี่ยวกับระเบียบกฎหมายในการใช้จ่ายงบประมาณร่วมกันที่ไม่ชัดเจนและไม่ยืดหยุ่นในทางปฏิบัติจริง การที่ผู้บริหารไม่สามารถสร้างเครือข่ายทางการศึกษาได้ เป็นต้น	เช่น การขาดแคลนครู ความไม่เท่าเทียมในการศึกษา	เช่น ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่มีคุณภาพระหว่างพื้นที่เมืองและชนบทของประเทศ รวมถึงความเหลื่อมล้ำทางเพศ ความยากจน	เช่น งบประมาณที่ไม่เพียงพอ การขาดแคลนทรัพยากรทางการศึกษาในทุกมิติ และความเหลื่อมล้ำของประชาชนในประเทศ

หมายเหตุ ผู้วิจัย (2567)

2. ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1 ระดับนโยบาย ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องส่งเสริมและสนับสนุนสถานศึกษาในสังกัดให้มีการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกัน โดยใช้การบริหารสถานศึกษาแบบเครือข่ายการมีส่วนร่วมปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบ และข้อบังคับด้านงบประมาณที่ยืดหยุ่น และเอื้อต่อการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษา เพิ่มมาตรการทางภาษี ให้ครอบคลุมถึงใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษากำหนดเกณฑ์การสนับสนุนการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับรายได้และความต้องการจำเป็นทางการศึกษาในท้องถิ่น ส่งเสริมและพัฒนาผู้บริหารและบุคลากรครู ให้มีภาวะผู้นำทางวิชาการ มีความรู้ความสามารถ และสมรรถนะในการสร้างเครือข่ายทางการศึกษา สามารถเข้าถึงแหล่งทรัพยากรทางการศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนให้ครอบครัว ชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถานประกอบการ องค์กรภายนอกและเครือข่ายสถานศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ เข้ามามีส่วนร่วมทางการศึกษา หรือเป็นผู้นำในการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันส่งเสริมให้เกิดการนำเทคโนโลยีทันสมัยและนวัตกรรมมาใช้ในการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงินร่วมกัน เช่น การใช้แอปพลิเคชันในการเรียนรู้ การสนับสนุนและพัฒนาวิชาการจากแหล่งความรู้ทันสมัยทั้งในและต่างประเทศ เพื่อลดปัญหาเรื่องของระยะทาง การเสียหายของสื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้ระหว่างเคลื่อนย้าย สร้างแรงจูงใจและส่งเสริมให้ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ทั้งในรูปของผู้สอน วิทยากร และแหล่งเรียนรู้ อย่างทั่วถึง โดยรัฐจัดสรรเงินสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการเดินทาง สิ่งอำนวยความสะดวก สิทธิพิเศษบางประการ และการยกย่องอย่างเป็นรูปธรรม แล้วแต่กรณี หน่วยงานเหนือสถานศึกษาควรสร้างแรงจูงใจให้แก่บุคลากรในสถานศึกษาที่มีการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น กำหนดเกณฑ์การเลื่อนระดับตำแหน่ง การเลื่อนขั้นเงินเดือน การนำผลงานมาประกอบการขอเลื่อนวิทยฐานะ เป็นต้น

2.2 ระดับสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรในสถานศึกษาควรสร้างเครือข่ายการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกัน ทั้งที่เป็นบุคคล กลุ่มบุคคล และองค์กร แต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานในการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกัน โดยคณะกรรมการหรือคณะทำงานควรประกอบด้วยบุคคลภายในสถานศึกษา และบุคคลหรือกลุ่มบุคคลภายนอกสถานศึกษา พร้อมทั้งกำหนดขอบข่ายและหน้าที่ให้ชัดเจน พัฒนาระบบข้อมูลการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกัน ทั้งที่เป็นตัวเงิน และไม่ใชตัวเงิน กำหนดหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการประสานงานสถานศึกษาหลักและสถานศึกษาเครือข่าย พร้อมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกัน เสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการให้กับผู้บริหารสถานศึกษา สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน บริหารจัดการทรัพยากรด้วยความโปร่งใสและตรวจสอบได้ จัดสรรและใช้จ่ายทรัพยากรทางการศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ติดตาม ตรวจสอบและรายงานผลการใช้ทรัพยากรให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ นำเทคโนโลยีมาใช้ในการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกัน นำหลัก 7 M มาใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษา ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายดังกล่าวสรุปได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สรุปข้อเสนอเชิงนโยบายต่อการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ระดับนโยบาย	ระดับสถานศึกษา
<p>กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ควร</p> <ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมและสนับสนุนสถานศึกษาในสังกัดให้มีการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกัน โดยใช้การบริหารสถานศึกษาแบบเครือข่ายการมีส่วนร่วม - ปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบ และข้อบังคับด้านงบประมาณที่ยืดหยุ่น และเอื้อต่อการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษา - เพิ่มมาตรการทางภาษี - ส่งเสริมสนับสนุนให้ครอบครัว ชุมชน เอกชน องค์กร เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถานประกอบการ องค์กรภายนอกและเครือข่ายสถานศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศเข้ามามีส่วนร่วมทางการศึกษา - สร้างแรงจูงใจให้แก่บุคลากรในสถานศึกษาที่มีการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกัน 	<p>ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรในสถานศึกษาควร</p> <ul style="list-style-type: none"> - สร้างเครือข่ายการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันผ่านการแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงาน พร้อมทั้งกำหนดขอบข่ายและหน้าที่ให้ชัดเจน - พัฒนาระบบข้อมูลการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกัน ทั้งที่เป็นตัวเงิน และไม่ใชตัวเงิน - ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกัน - เสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการให้กับผู้บริหารสถานศึกษา - สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน - บริหารจัดการทรัพยากรด้วยความโปร่งใสและตรวจสอบได้

การอภิปรายผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อแรก พบว่า นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษา (ไทย) ล้วนเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อมวลชน (Education for all) และมวลชนเพื่อการศึกษา (All for education) เพื่อเสริมสร้างความเสมอภาค คุณภาพและประสิทธิภาพทางการศึกษา ด้วยหลักการมีส่วนร่วมและการนำทรัพยากรมาใช้เพื่อการศึกษา ซึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ, ม.ป.ป.) ที่สถานศึกษาต้องดำเนินการภายใต้พระราชบัญญัติดังกล่าว โดยต้องมีการนำแผนนโยบายตามบทบัญญัตินี้ไปปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล และยังคงสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาของประเทศต่างๆ เช่น เยอรมนี มาเลเซีย กัมพูชา (Anu Augustine, 2023, Ministry of Education, Youth and Sport, 2021, Unicef, 2018) จึงนับเป็นแนวคิดและหลักการที่เป็นสากล นอกจากนั้น พบว่า ประเทศที่พัฒนาแล้ว (เยอรมนี) (Nationaler Bildungsbericht, 2022) แนวทางการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันมีขึ้นเพื่อพัฒนาคุณภาพของการศึกษาให้มีความเท่าเทียมกันหรือดีมากขึ้นกว่าเดิม แต่ในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนา

(ไทย มาเลเซีย) แนวทางที่สำคัญคือ การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของภาคส่วนต่าง ๆ ไว้ในกฎหมายและการขอรับการสนับสนุนจากต่างประเทศในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนทางวิชาการ และประเทศที่มีบริบทต่ำกว่าประเทศไทย เช่น กัมพูชา จะเป็นการขอรับการระดมทุนจากหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ จากภาคเอกชน และประเทศที่พัฒนาแล้วเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดีขึ้นมากกว่าการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกัน

แนวปฏิบัติการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันพบว่า งบประมาณทางการศึกษา ไม่ปรากฏว่ามีหน่วยงานการศึกษาใดสามารถให้บริการด้านงบประมาณที่เป็นตัวเงินให้แก่สถานศึกษาได้โดยตรง นอกเหนือจากงบประมาณที่มาจากส่วนกลางของรัฐบาล (ไทย เยอรมนี มาเลเซีย และกัมพูชา) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562, Anu Augustine, 2023) แต่อาจอยู่ในรูปแบบของการใช้งบประมาณร่วมกันระหว่างหน่วยงานการศึกษา กับสถานศึกษา โดยทางอ้อม เช่น การให้บริการทางวิชาการกับสถานศึกษาอื่น โดยใช้งบประมาณของสถานศึกษาผู้ให้บริการทางวิชาการ (ไทย) (กวินทร์เกียรติ นนธ์พล, 2551, น. 85-87) นอกจากนี้การได้งบประมาณจากการระดมทุนหรือรับบริจาคจากประเทศที่พัฒนาแล้วอาจเป็นทางเลือกหนึ่งในการจัดสรรงบประมาณให้มีเพียงพอกับความต้องการจัดการศึกษา (กัมพูชา)

ด้านบุคลากรทางการศึกษา (ผู้บริหาร ครู และบุคลากร) แนวปฏิบัติการใช้ทรัพยากรบุคลากรทางการศึกษาร่วมกันสามารถดำเนินการได้โดย (1) การใช้คำสั่งแต่งตั้งเพื่อทำงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันเป็นครั้งคราว เช่น การเป็นวิทยากร การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนเครือข่ายร่วมกัน เป็นต้น (2) การใช้ครูผู้สอนร่วมกันระหว่างสถานศึกษา เช่น การนำนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษามาเรียนที่โรงเรียนมัธยมศึกษา (3) การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ในโรงเรียนรวมหรือในโรงเรียนคุณภาพ เพื่อให้ครูที่มีความรู้ความสามารถและความถนัดในแต่ละสาระการเรียนรู้ เป็นวิทยากรแนวทางในการใช้บุคลากรร่วมกัน (4) การจ้างวิทยากรร่วมสอนในกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายผ่านกระบวนการระดมทุนร่วมกันของสถานศึกษา (ไทย) รวมถึงการร่วมมือทางวิชาการในการพัฒนาครู บุคลากรทางการศึกษา และการแลกเปลี่ยนนักเรียน นักศึกษา (เยอรมนี มาเลเซีย กัมพูชา) (Malaysia Education info, 2023) ซึ่งแนวปฏิบัติดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาด้านการบริหารบุคคล (Man) เน้นการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการใช้ทรัพยากรบุคคลร่วมกันเพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงสุด (เทวิล ศรีสองเมือง, 2565, น. 33)

เช่นเดียวกับกับด้านสื่ออุปกรณ์เพื่อการเรียนรู้ ทั้งทางกายภาพและดิจิทัล จะเป็นลักษณะของการยืมไปใช้เป็นการชั่วคราวหรือเป็นการได้รับบริจาคจากสถาบันอุดมศึกษาหรือหน่วยงานภาคเอกชน (ไทย) ด้านแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา/อาคารสถานที่ ได้แก่ การใช้แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาร่วมกัน โดยสถานศึกษาหลักที่มีความพร้อมด้านแหล่งเรียนรู้มากกว่าจะเปิดให้สถานศึกษาเครือข่ายที่มีความพร้อมน้อยกว่ามาใช้บริการเป็นครั้งคราวผ่านการทำเอกสารที่มีลักษณะเป็นลายลักษณ์อักษรในการขอใช้บริการหรือผ่านการทำหนังสือบันทึกความเข้าใจร่วมกัน (MOU) (ไทย) ด้านเทคโนโลยี/นวัตกรรมในการจัดการศึกษา ตัวอย่างนวัตกรรมในการจัดการศึกษา เช่น การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในเครือข่ายผ่านการทำงานร่วมกัน โดยมีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ ต่อเนื่อง ตรวจสอบได้ และเชื่อถือได้ โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาโดยใช้หลักการบริหารแบบเครือข่าย (Network Management) การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Management) และการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาแบบ 7 M ซึ่งประกอบด้วย การบริหารบุคคล (Man) การบริหารเครื่องจักร (Machine) การบริหารจัดการวัสดุ (Material) วิธีการปฏิบัติงาน (Method) การบริหารจัดการ (Management) การบริหารงบประมาณ (Money) และการสร้างขวัญและกำลังใจ (Moral)

ปัจจัยความสำเร็จที่ส่งผลต่อการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาที่พบได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้เกี่ยวข้อง การมีบุคคล องค์กรและหน่วยงานสนับสนุน การบริหารจัดการที่ดีทั้งด้านความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ และการประสานงานที่ดี ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ และการติดตามประเมินผล ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญทางการบริหารจัดการศึกษาและใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของประเทศไทย ขณะที่ต่างประเทศจะเป็นปัจจัยในเรื่องของความร่วมมือทางวิชาการเป็นสำคัญ รวมถึงความจริงจังในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของรัฐบาลโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศพัฒนาแล้ว เช่น เยอรมนี (International Graduate Center, 2023) และประเทศที่มีบริบทใกล้เคียงกับไทย เช่น มาเลเซีย (UNESCO, 2023)

ปัญหาและอุปสรรคของการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษา พบว่า ข้อจำกัดเกี่ยวกับระเบียบกฎหมายในการใช้จ่ายงบประมาณร่วมกัน ยังไม่มีความชัดเจน และความยืดหยุ่นในทางปฏิบัติจริง ข้อจำกัดในด้านงบประมาณของหน่วยงานการศึกษาและสถานศึกษาที่ไม่เอื้อต่อการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกัน ผู้บริหารสถานศึกษาไม่สามารถประสานงานหรือสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษาได้ อันเนื่องมาจากขาดภาวะผู้นำทางวิชาการ การไม่ได้รับความร่วมมือจากสถานศึกษาที่อยู่ใกล้เคียงเท่าที่ควร ข้อจำกัดด้านบุคลากร มีหลายปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อปัญหาและอุปสรรคในการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกัน ได้แก่ จำนวนบุคลากรที่มีจำกัด ระยะเวลาที่อยู่ห่างไกล สถานศึกษาตั้งอยู่ห่างไกลกันทำให้เสียเวลาในการเดินทางไปใช้บริการ รวมถึงความไม่สะดวกในการขาดยานพาหนะรับ-ส่ง และค่าใช้จ่ายในการเดินทางไม่คุ้มค่างบการลงทุน ความไม่สะดวกหรือไม่คล่องตัวในการไปใช้สื่อร่วมกัน ข้อจำกัดด้านสื่อและอุปกรณ์ในการเรียนรู้ ได้แก่ สื่อและอุปกรณ์ในการเรียนรู้บางประเภทไม่เหมาะสมในการเคลื่อนย้ายบ่อย ๆ เพราะอาจทำให้เกิดการชำรุดเสียหาย ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีข้อจำกัดด้านความมั่นคง และความปลอดภัยไม่สามารถที่จะดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายได้ (ไทย) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) เช่นเดียวกันกับในต่างประเทศที่ไม่มีกฎหมายที่กำหนดชัดเจนถึงการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกัน (เยอรมนี มาเลเซีย กัมพูชา) นอกจากนี้ ปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำทางสังคม เศรษฐกิจ (เยอรมนี มาเลเซีย กัมพูชา) และเพศ (กัมพูชา) ยังคงเป็นปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกัน สำหรับประเทศที่มีบริบทด้อยกว่าประเทศไทย ความยากจนของประชาชน และคุณภาพการศึกษา เป็นอุปสรรคสำคัญในการจัดการทรัพยากรทางการศึกษา (กัมพูชา) (Sut Sorin, 2560)

ผลการศึกษาในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า นโยบายที่เหมาะสมและสามารถดำเนินการได้ในประเทศไทย โดยต้องใช้ความร่วมมือของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะหน่วยงานจากภาครัฐที่เป็นหน่วยเหนือในการออกนโยบาย อาทิ การส่งเสริมและสนับสนุนสถานศึกษาในสังกัดให้มีการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกัน โดยใช้การบริหารสถานศึกษาแบบเครือข่ายการมีส่วนร่วม ปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบ และข้อบังคับด้านงบประมาณที่ยืดหยุ่น เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

เพื่อให้มีการนำผลของการวิจัยไปใช้ประโยชน์ต่อการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันอย่างจริงจัง งานวิจัยเรื่องนี้จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1.1 ระดับนโยบาย กระทรวงศึกษาธิการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรได้มีการนำข้อเสนอที่ปรากฏในงานวิจัยในระดับนโยบายไปกำหนดเป็นนโยบายของหน่วยงานเพื่อการนำไปสู่การปฏิบัติ สำหรับข้อเสนอด้านการปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ หรือการกำหนดกฎเกณฑ์ ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อการปรับปรุงต่อไป

1.2 ระดับสถานศึกษา นำข้อเสนอที่ปรากฏในงานวิจัยในระดับสถานศึกษาไปใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันทั้งที่เป็นตัวเงิน และไม่ใช้ตัวเงินในระดับที่เท่าเทียมกัน เพื่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน การลดความเหลื่อมล้ำ และเสริมสร้างโอกาสทางการศึกษาของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพในที่สุด

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเอกสาร ดังนั้น งานวิจัยอนาคตควรได้มีการ

2.1 ศึกษาแนวทางการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในแต่ละสังกัด เป็นการเฉพาะจากผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้เห็นสภาพการใช้ทรัพยากร ปัจจัย ปัญหา และอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันที่ตรงประเด็นมากขึ้น

2.2 ศึกษาแนวทางการพัฒนากฎหมายและนโยบายการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันที่สอดคล้องกับสถานศึกษาทุกระดับประเภท เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการนำทรัพยากรทางการศึกษาไปใช้ร่วมกันได้จริง

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาในปี 2567

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (ม.ป.ป.). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. <https://www.moe.go.th>
- กวิณทร์เกียรติ นนธ์พละ. (2551). *แนวทางในการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต1*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จำนง กมลศิลป์. (มกราคม-มิถุนายน 2558). การพัฒนาแนวทางในการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1. *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตร้อยเอ็ด*, 4 (1), 328-336.
- ชาญทงงค์ บุญรักษา. (2557). *รูปแบบการบริหารการใช้ทรัพยากรร่วมกันเพื่อการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันการอาชีวศึกษา*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเบอร์ลิน. (2564). *ความสัมพันธ์ด้านการศึกษา*. <http://www.berlin.thaiembassy.org/th/page/>.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *คู่มือการสร้างเครือข่ายร่วมพัฒนาและการส่งเสริมศักยภาพผู้เรียน*. ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *รูปแบบการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา*. โรงพิมพ์พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- Anu Augustine. (2023). *What makes the German education system so?*. University of Europe. <http://www.ue-germany.com/news-centre/blog/what-makes-the-german-education-system-so>.
- Federal Ministry of Education and Research. (2022). *The Budget of the Federal Ministry of Education and Research*. http://www.bmbf.de/bmbf/en/ministry/budget/budget_node.html.
- International Graduate Center. (2023). *Higher Education Sector in Germany – Accreditations and Quality Characteristics*. <http://www.graduatecenter.org/en/blog/detail/higher-education-sector-in-germany-accreditations-and-quality-characteristics.html>.
- Malaysia Education info. (2023). *Accreditation and Quality Assurance*. <http://www.malaysiaeducation.info/education-system/accreditation-and-quality-assurance-in-malaysia.html>.
- Ministry of Education, Youth and Sport. (2021). *Cambodia Secondary Education Blueprint 2030*. <https://www.scribd.com/document/780639119/Cambodia-Secondary-Education-Blueprint-2030-English>
- Ministry of Foreign Affairs and International Cooperation of Cambodia. (2023). *The Kingdom of Cambodia*. https://www.mfaic.gov.kh/informationforvisitor_
- Nationaler Bildungsbericht. (2022). *Bildung in Deutschland 2022*. <http://www.bildungsbericht.de/de/bildungsberichte-seit-2006/bildungsbericht-2022>.
- Sut Sorin. (2560). *รูปแบบการจัดศึกษาในราชอาณาจักรกัมพูชา*. http://www.camsociety.blogspot.com/2017/10/blog-post_30.html.
- UNESCO. (2023). *Technology in education: a case study on Malaysia*. <http://www.unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000387742>.
- Unicef. (2018). *Education Cambodia*. <http://www.unicef.org/cambodia/education>.
- World Population Review. (2024). *PISA score by country 2024*. <http://www.worldpopulationreview.com/country-rankings/pisa-scores-by-country>.